

מסורת הש"ס

(א) [לעיל קד:];
(ב) [כריתות כא:]; (ג) [ז'ל'
רז מרין]; (ד) [פסחים פג:];
(ה) [אהלות פ"ג מ"א, (ו) שם,
(ז) [לעיל ט:];

תורה אור השלם

1. וכל הולך על כפיו
בכל החיה החולקת על
ארבע שטאים הם לכם
כל הנגע בנבלתם יטמא
עד הערב; והנשא את
נבלתם יבבס בגדיו
וטמא עד הערב שטאים
הקוד לכם;
ויקרא יא כז, כח

גליון הש"ס

גמ' וקולית השרין. לאו
דוקא דהא שרין מטמא
כבעדשה אלא דיעקב
פירכא מנבלה ושרן דנקט
אשניות לישנא הוא.
רמב"ן נחידותי כ"ב דף
ע"ז ד"ה אין אומות:

הנחות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבי וכו'
לא מטמי משום אבר:
(ב) ד"ה טמאה וכו'
בבעלי חיים: (ג) תוס'
ד"ה נוגע וכו' לא ליטריין
ליה למתני:

מוסף רש"י

שימישו נותר. שעת
בהן מוח חוק למט
ותמישוהו העצמות הללו,
מטמאין את הידים,
כותר עלמו שגור חממים
שעמא את הידים (פסחים
פג:). בסיס. כדמרתמין
כטו (שמות ל) בסיסה
(שם).

העור והרוטב פרק תשיעי חולין

וקולית המוקדשים. במסכת פסחים (דף קב:) תנן הפגול והנוטר
מטמאין את הידים דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועללי כהונה
כדמפרש הסו' וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר: נבלה אין עצמותיה
מטמאים דכתיב (ויקרא יא) בנבלתה ולא בעצמותה וכן שרץ הלכך

קטומים טהורים אף מלטמא במשא
וכ"ש מגע דאי אפשר לו ליגע ואע"ג
דשומר מכנים ומולא טומאה ה"מ
דכר שפאשר ליגע בטומאה עצמה
ואפילו לא נגע בה אלא בשומר טמא
אכל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה
עצמה אין שומר מטמא: נקוצים כל
שואו. אפילו כחוט השערה שפאשר
להכניס בו חוט השערה של ראשו או
זקנו והרי הוא מטמא כיון דלקמן [קסו:];

גמ' ואי דאיכא בזה מוח מצפנים
טומאה בוקעת ועולה. קושא היא
אמאי אין מטמא בזהל הרי אין לה
חלל טפח וקיימא לן בצרכות (דף יט:)
כל חלל שאין בו טפח אינו חוץ בפני
המת: ואי קסבר מוח מצפנים מעלה
ארוכה לבשר מבחוץ אע"ג דליכא מוח
הואיל ובמחזור לחי סוף המוח נבלה שהרי
פעמים שהמוח כולו כלה ומוחר וע"י
המוח גדל הבשר מלמעלה א"כ בלא
בשר ובלא מוח חשיב אבר כל עכ"ס
חלול ותנן [אהלות פ"א מ"ו] האברים
אין להן שיעור אפילו פחות מכזית מן
המת ופחות מכעדשה מן השרץ:
קסבר אין מוח מצפנים מעלה ארוכה.
לבשר מבחוץ והכל הואיל וליכא בשר
אין סופו להעלות ארוכה וכו' ולא אבר
מיקרי: א"ה במוקדשין אמאי טמאים.
הרי לא שימשו נותר דאין נותר בפחות
מכזית: כי נקבו אמאי טמאין. הא
אמרת דאין שומרין מנטרפין לטומאה
חמורה: רישא. דקולית המת: דליכא
כזית. לפיכך אין מטמא בזהל: סיפא.
מוקדשים ושרץ ונבלה: דאיכא כזית.
לפיכך גבי מוקדשין איכא ושיעור
נותר וגבי נבלה ושרץ איכא שיעור
לטמא: ומאי קמ"ל. כיון דרישא ליכא
כזית וזאכתי לא אשמינן דעכ"ס
כשעורה מטמא במגע ולא בזהל וכזית
מן הנבלה מטמא: מילי מילי. כל דבר
אשמינן שמינן אשמינן אשמינן טעמא
בכל חד וחד מה שהראה זה לא הראה
זה: רישא. אשמינן מדלל טימא
בזהל על כרחיך שמעת מינה דמוח
שצפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ דאי
מעלה בין אית ביה בין לית ביה
מטמא: מילתא היא. כותר עלמו
ואיטריין לאשמועינן דהי הוא כדכר
מרי משום דצפסחים (דף קב:) לא תנן
אלא הפגול והנוטר אבל שמושו לא תנן
ואשמינן מתניתין דמשום ודשימשו
כזית נותר מטמא אפי' כשהיא קטומה

ולא נגע במוח טמא משום עכ"ס
אזני אמר לעולם מוח מעלה ארוכה.
דמטמא בזהל משום שיעור לא יטמא
דבעי שיעור זה לרועה שלא שיפה.
עמא. ואפילו אין זה לא בשר ולא מוח דמוח שהיה עמיד לצד מצפנים מעלה ארוכה וכיון דדכוותה
(א) בעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא בעי שיעור: לרעה. סביב סביב ואפילו במקום אחד: דקל אם טמול ממנו רלוועה
סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואם תקליפנו לארכו ותשייר דוד אחד יש דרך לשרף לעלות:
לעולם. רישא דליכא כזית דלא מוקמינן מתניתין בתי טעמי וא"ל ליכא כזית היא מטמא בזהל דמוח שצפנים מעלה ארוכה: ומאי נוגע
מאהיל. מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואזיל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: אמאי טהורים. עכ"ס גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא
וסתימה מאי אהניא: המסקנא. יבש ונעקר במוך החלל ידהוא לא מעלה ארוכה: גבי מס. אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא
בזהל דהא בלא חשיבות אבר הא איכא שיעור וסתימה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: נבלה כיון
דמסקנא הוא. ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ינקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא
דהשתא גרע מקולית שיש בה כבעדשה מוח לח דהוא מעלה ארוכה הוא: אף אן נמי סינא. דקרי למאהיל נוגע:

קבה.

נוגע אין מאהיל א"ה. וא"ת מנא ליה למידק מאהיל לא אי משום
דלא קמני לה הא לא קמני נמי משא אע"ג דעכ"ס כשעורה
מטמא במשא וי"ל דמשא לא אכטריין (א) למתני אבל אכל הוה ליה
למתני כיון דאין עכ"ס מטמא בזהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין
מ"מ הוה ליה למתני באפי נשיא אמת

אע"ג דלא הוה אכל דומיא דנוגע דנוגע
בכל מקום טמא אכל מאהיל לא מטמא
אלא כנגד המוח מ"מ במאי דהוה למתני
ואם תאמר ולשני ליה הא מני רבי יוסי
דלית ליה טומאה בוקעת ועולה לקמן
בשמעין ושמה לא מסתבר ליה
לאוקומה כר' יוסי: ונ"א מוח שבפנים
מעלה ארוכה מבחוץ. פירש הקוטרס
אע"ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלל
מוקי לה דלית ביה מוח ובחסד דחק
דמדנקט קולית משמע דמירי דליכא
מוח קנת: א"ה חבי מוקדשים ב'.
פירוש צלמא אי איירי צדאיכא כזית
א"ש מוקדשין אפי' למ"ד בערבי פסחים
(פסחים קטא). נותר בצניעה דכל חד איירי

בשיעור ידיה אלא כיון דבמת איירי
צדאיכא שיעור מוקדשין אמאי כו' תימה
דמאי קמ"ל רב מרי מתניתין הוה ועוד
דצ"ל כ"ד זולין (שם דף פג.) מיימי
סייעתא לרב מרי ודחי לה ליתיה הך
מתניתין דהכא ונראה דרב מרי
אשמועינן עלמות שמשו נותר כבר
אפי' אין בהן עכשיו כלום ומתני' איכא
לאוקומי צדאיכא אכתי כזית ומ"מ
דחוש הוא דליכא שיעור נותר צולס
ובפסחים דבעי ללאומי מעצמות פסח
דקאמר אלא לאו דלית ביה מוח היינו
שהיה זה מוח כבר דעכשיו לא קאמר
דפשיטא דטעוין שרפה משום מוח:
הבא במאי עסקינן בשיפא. דמו
לא מעלה ארוכה והלכך כיון
דליכא כזית מוח לא מטמא בזהל דליכא
שיעור ולא הוה נמי אבר ואשמועינן
דשיפה אינו מטמא בזהל:

ומאי נוגע דקתני מאהיל. וקמ"ל
דנוגע היינו מאהיל ומנטרפין
וא"ת ליתני כזית מן המת הנוגע בו
טמא ואנא ידענא דנוגע היינו מאהיל
וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא
משום דקיס לן בעלמא דמית מן המת
מטמא בזהל אכל השתא דקתני קולית
י'מן המת וקתני נוגע מוכיח דנוגע
היינו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח
ממש במוך הקולית אלא ע"י אהל:
הבא במאי עסקינן בכזית מוח
המתקשקש. הא דלא קאמר
כששיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא
ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ:
אמר

אחד מצטרף וטמא משני שמות טהור אלא מאי חד שמא הוא אימא סיפא 'אבל
הנוגע
ששימש את הנוטר: לא ינקבה לא. דבעינן אפשר ליגע כדמני טעמא בזהל לקמן [קסו:];
ומתניתין בשפה נסרה במגל או צסכין דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח
דמטמא בזהל משום שיעור לא יטמא (א) אבר ובמוקדשין נבלה ושרץ צדאיכא כזית כדאוקימנא ואזני לא פליג אלא במעלה ארוכה: לארעה.
דבעי שיעור זה לרועה שלא שיפה. עמא. ואפילו אין זה לא בשר ולא מוח דמוח שהיה עמיד לצד מצפנים מעלה ארוכה וכיון דדכוותה
(א) בעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא בעי שיעור: לרעה. סביב סביב ואפילו במקום אחד: דקל אם טמול ממנו רלוועה
סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואם תקליפנו לארכו ותשייר דוד אחד יש דרך לשרף לעלות:
לעולם. רישא דליכא כזית דלא מוקמינן מתניתין בתי טעמי וא"ל ליכא כזית היא מטמא בזהל דמוח שצפנים מעלה ארוכה: ומאי נוגע
מאהיל. מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואזיל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: אמאי טהורים. עכ"ס גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא
וסתימה מאי אהניא: המסקנא. יבש ונעקר במוך החלל ידהוא לא מעלה ארוכה: גבי מס. אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא
בזהל דהא בלא חשיבות אבר הא איכא שיעור וסתימה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: נבלה כיון
דמסקנא הוא. ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ינקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא
דהשתא גרע מקולית שיש בה כבעדשה מוח לח דהוא מעלה ארוכה הוא: אף אן נמי סינא. דקרי למאהיל נוגע:

הנוגע
ששימש את הנוטר: לא ינקבה לא. דבעינן אפשר ליגע כדמני טעמא בזהל לקמן [קסו:];
ומתניתין בשפה נסרה במגל או צסכין דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח
דמטמא בזהל משום שיעור לא יטמא (א) אבר ובמוקדשין נבלה ושרץ צדאיכא כזית כדאוקימנא ואזני לא פליג אלא במעלה ארוכה: לארעה.
דבעי שיעור זה לרועה שלא שיפה. עמא. ואפילו אין זה לא בשר ולא מוח דמוח שהיה עמיד לצד מצפנים מעלה ארוכה וכיון דדכוותה
(א) בעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא בעי שיעור: לרעה. סביב סביב ואפילו במקום אחד: דקל אם טמול ממנו רלוועה
סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואם תקליפנו לארכו ותשייר דוד אחד יש דרך לשרף לעלות:
לעולם. רישא דליכא כזית דלא מוקמינן מתניתין בתי טעמי וא"ל ליכא כזית היא מטמא בזהל דמוח שצפנים מעלה ארוכה: ומאי נוגע
מאהיל. מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואזיל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: אמאי טהורים. עכ"ס גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא
וסתימה מאי אהניא: המסקנא. יבש ונעקר במוך החלל ידהוא לא מעלה ארוכה: גבי מס. אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא
בזהל דהא בלא חשיבות אבר הא איכא שיעור וסתימה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: נבלה כיון
דמסקנא הוא. ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ינקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא
דהשתא גרע מקולית שיש בה כבעדשה מוח לח דהוא מעלה ארוכה הוא: אף אן נמי סינא. דקרי למאהיל נוגע:

עין משפט
נר מצוה

נא מ"מ פ"ח מהלכות
אבות הטומאות הל'
ד:
נבא ב מ"מ פ"א שם הל'
ד:
נבא ג ד מ"מ פ"ב מהל'
טומאות מת הל' ה
ופ"ב מהל' אבות הטומאות
הל' יא ופ"ד הלכה ט:
ה ה ו ד מ"מ פ"ד מהל'
טומאות מת הל' יד:

שיטה מקובצת

אן מוקדשין קמ"ל
שימוש: [ח] חלול ותנן
בבבא פ' יצא דופן ודף
מגן [א] האברים אין להם
שיעור אפי' פחות מכזית
מן המת ופחות מכעדשה:
נבלה ופחות מכעדשה:
אכא שמוש נותר
וגבי שרץ ונבלה איכא
שיעור: [ז] ליכא כזית
וכי אכתי לא שמעינן:
[ח] מילי מילי כל דבר
ודבר ששנה במשנתנו
אשמועינן טעמא בכל חד
מה: [ו] בין לית ביה הוה
בטמא: [ז] דמשום דשמשו
כזית נותר מטמא:
[ח] לא מטמא משום אבר
ובמוקדשין: [ט] ונעקר
במוך החלל דהוא לא
מעלה: [י] דקתני קולית
המת וקתני:

(א) בלמת הוא ששנה בלילות
(פ"א מ"ו) אכל מיימי לה גס
במה שם ונעמלה (דף י"ז).